

גליזון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

ויקהל - שקלים

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת ויקהל - שקלים

- א לחם מן השמים - שפע הפרנסה מן השמים
- ב שיתקיימו נכסיו - שפע רב ע"י האמונה המהורה
- ג שמח בחלקו - המאמין שזהו חלקו יגיל וישמח
- ה לא תבערו אש - זהירות ממחלוקת ככל עת ובפרט בער"ש ושב"ק
- ז ויקהל משה - בחשיבות איפתן של ישראל
- ח ויקהל - במעלת וחשיבות התפילה בציבור וסגולותיה
- יא אתה זוקף את ראשן - שפע רב הנשפע בשבת שקלים
- יב מטבע של אש - העיקר אש ההתלהבות והתשוקה בלב
- טו תוכו רצוף אהבה - חשיבות ומעלת הרצון וההשתוקקות

סדר ועימוד:

א.י.ש. אשדוד

טל: 052-7627127

פרשת ויקהל - שקלים

לחם מן השמים - שפע הפרנסה מן השמים

בפרשתן (לו י), 'ויעש את השלחן, הנה השלחן הוא כנגד הפרנסה' כי ממנו נמשך שפע עשירות ופרנסה לכלל ישראל [וכמו שאמרו (ב"ב כה:)] הרוצה להעשיר יצפין וסימנך שולחן בצפון]. וכמה יסודות ב'סוגיית' ועסק הפרנסה נרמזו בדיני השולחן ולחם הפנים שהיה מונח עליו.

בי הנה מצינו ג' דברים שנאמר בהם 'תמיד', א. בהדלקת המנורה, וכמו שנאמר (לעיל כו ב) 'להעלות נר תמיד', והמצוה היא להדליק את נרות המנורה בכל לילה. ב. בקרבן התמיד, וכדכתיב (במדבר כה ו) 'עולת תמיד', וגדר החיוב הוא להקריב קרבן אחד בבוקר ואחד בערב. ג. בלחם הפנים, וכלשון הפסוק (לעיל כה ל) 'ונתת על השלחן לחם לפני תמיד', ומצוותה שיהא מונח הלחם תמיד בכל עת ובכל שעה על השולחן, ואף בשעת סידור הלחם ה'חדש' בשבת היו שני כהנים מושכים את הלחם ה'ישן', ושנים אחרים מניחים את החדש מיד (מנחות צט:), בכדי שלא ישאר השולחן אפילו רגע אחד בלא לחם מעליו. מעתה צריך ביאור, מדוע

דווקא לגבי השלחן נתפרש ה'תמיד' כפשוטו - בכל רגע ורגע, ולא אמרו שדי בפעם אחת בשבוע כמו גבי ה'תמיד' שבמנורה שאין צריך להדליק כל היום, וכן בעניין קרבן התמיד שאין צריך להקריב קרבנות על המזבח כל היום.

וביאר הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע (עיי' בחכמת התורה, תרומה) באופן נפלא, כי הנה, פוק חזי במה עוסקים דאגותיהם של באי עולם, רובם סובבים דאוגים וטרודים סביב 'פרנסתם', אודות מאכלם וכל צרכם, באומרם, אם לא אדאג לעצמי מי ידאג עבורי, ובאמת, כל דאגתם אינה אלא מיותרת שהרי אף בלא דאגתם ונשיאתם בעול - הקב"ה מספק צרכיו של כל בריה הנמצאת בעולמו באשר הוא, על כן דייקא הלחם שמשם הפרנסה באה לישראל, הוא נמצא תמיד ממש על השולחן - ללא הפסק רגע... להורות להם לבני ישראל, כי הקב"ה דואג ומזמין להם כדי צורכם ופרנסתם בכל עת ושעה ללא הפסק רגע (עיי' בעי"ז בוהר תרומה קננ:). וממילא הסירו דאגה מליבכם כי אב לנו בשמים אשר הוא ה'דואג' עבורנו.

א. מעשה היה באחרונה, באברך שלמד את אומנות כתיבת סת"ם ברצותו להימנות על ה'סופרים' בעם, בכדי להביא טרף לביתו, אולם לא הצליח לאמן את ידיו כדבעי לשלוט במלאכת הכתיבה, וכתב מגילת אסתר 'כמיטב כשרונותיו', בלא טעם ובלא ריח, לא חן ולא יופי, וכאשר ניסה להעמידה למכירה לא עלתה בידו כי כל הרואה אותה סילק ידיו הימנה... אביו של הסופר ראה בצר לו, וכדי לעודדו ולחזקו וגם לפרנסו בכבוד קנאה ממנו, אחר זמן נתן האב את המגילה בידי 'סוחר' והראה לו 'מעשי ידי בנו להתפאר'... והתחנן אל הסוחר, אנא במטותא ממך, מכור נא את המגילה הלזו בכל מחיר... כי גם אם ישלמו עליה דמים מועטים אף זה לרווח יחשב...

בפרוס חג הפורים נסע הסוחר לארה"ב לצורך עסקיו, שם עלה לביתו של אחד העשירים בהם שהזמינו לביתו, הסוחר הראה לו עשרות מגילות בתקוות טוב שאחת מהן תמצא חן וחסד לפניו, כמובן שאותה מגילה ה'זכורה לטוב' הטמין בין כליו ולא העז להראותה כלל, הגביר בדק ועיין בכל המגילות המוצעות לפניו ואפילו אחת מהנה לא מצאה חן בעיני הגביר, עד שאמר לו הגביר, הנה אנוכי רואה שהנך מטמין ומסתיר מגילה אחת, אנא הראה לי אותה, השיב לו הסוחר 'זה לא בשבילך', בוודאי לא תחפוץ בה, אך הגביר התעקש, הוציאה הסוחר בדחילו ורחימו, ומיד כאשר ראה אותה 'אורו עיניו' ואמר בזו אני חפץ, כדאי הייתה כל הטרחה והעיון בכל המגילות עד הנה כדי להגיע ל'מגילה נאה' זו, ושילם עליה סכום הגון בסך \$ 2,500.

אחרי ככלות הכל, שאלו הסוחר, ילמדנו רבנו, וכי מה ראית במגילה זו שלא מצאת באחרות, השיב לו הגביר, הנה כל המגילות שהראית לי מתחילה אותיותיהן שוות הן בגדלן ובצורתן עד שנראה כאילו נעשו בדפוס, אבל מגילה זו הרי כל אות משונה מחברתה ונעשית בצורה אחרת, אחת למעלה מן השורה ושבע למטה, אחת ארוכה ואחת קצרה, אחת ישרה ואחת עקומה, ומתוך כך אתה מכיר שהיא מעשי ידי סופר, ובה חפצתי.

מכאן למדנו על דרכי ההשגחה, שלא 'כשרון' האומן מביא את הפרנסה אלא מה שנקצב מלעילא, ואם רצונו של מקום להכין את הפרנסה אזי דווקא הכתיבה שאין בה כל סדר ויופי תמצא חן בעיני הקונים יותר ממגילות

באר הפרשה - ויקהל - שקלים

לא עתה בעת מסחרו הרוויח אותם, אלא זה עידן ועידנים כבר הרוויח אותם - שהרי מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד ראש השנה (ביצה טו.), וזאת ההודעה הודיעו לכל 'עולי הרגלים', ראו נא את 'לחם הפנים', שמחמת חמימותו הריהו נראה כאילו היום אפו אותו, אבל באמת כבר נאפה לפני כשבוע ימים, מכאן תלמדו לגבי 'לחמכם' - שכל מה שתרוויחו משך כל ימות השנה, הכל כבר נכתב ונחתם בראש השנה, וכאותו החום הנשמר משבת לשבת כן קצבת המזון נשמרת מראש השנה עד ראש השנה. כשתדעו ותאמינו זאת תגשו אל כל ענין הפרנסה בניחותא ושלוות הנפש בלא השתדלות יתירה, והיא 'חיבתם' לפני המקום.²

שיתקיימו נכסיו - שפע רב ע"י האמונה הטהורה

איתא בגמרא (ביצה טו.): 'הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהם אדר, שנאמר (תהלים צג ד) אדיר במרום ה', וברש"י, 'אדר - לשון חזק'. ומבאר הרה"ק ה'שפת אמת' ז"ע (לר"ה אדר בר"ה ר"ח) שהרוצה שיתקיימו כל נכסיו - הרוחניים והגשמיים יטע בהם אדר - לשון חזק, כלומר, שבכל עת יחזק את עצמו לדעת שאדיר במרום ה', להבין ולהשכיל שכל קורותיו מאת ה' הם, אז ישכיל ויצליח בכל אשר יפנה.³

העולות עליה עשרת מונים... ואף גם זאת נלמד מכאן, חיזוק גדול לעבודת ה', שאותו סופר קיבל שכרו דווקא בגלל שניכר שהיא מעשי בשר ודם ולא במכונה, ועל דרך זה ייאמר, שיקר בעיני ה' כל התחזקות למרות כל הנסיונות והקשיים כי ניכר שהם ממעשי קרוץ מחומר אשר מתמודד עם יצר הרע, אולם מה טעם יש במי שכל מעשיו מיושרים בלי שום נסיונות כלל, והרי 'מכונה' עושה כהנה וכהנה, ויש לו להקב"ה מלאכים לאלפים ולרבבות עד אין גבול ומספר...

ב. כתב הגר"א ז"ע (דברי אליהו, אסתר), רמז נפלא ב'טעמי המקרא' במגילת אסתר בכתובים המספרים אודות הנערות שנקראו לבוא אל המלך אחר הריגת ושתי, כי על התיבות 'ובהגיע תור נערה ונערה' (ב יב) הטעם הוא קדמא ואזלא (ובתרגום ללשון הקודש משמעותו, קידם והלך), ואילו על 'ובהגיע תור אסתר בת אביחיל' (שם טו) הטעם הוא מונח, מונח, מונח - ד' פעמים, ומבאר בטעם הדבר, שבא לרמז כי כל הנערות מיהרו ללכת אל המלך - מתוך רצונם לזכות בתואר ה'מלכה', ואילו אסתר ניגשה אל כל הענין ב'ניחותא' רבתי, אדרבה, היא עשתה עצמה כחולה השוכבת על ערש דווי עד ש'ותלקח' בעל כרחיה.

אמנם פוק חזי מה עלה בסופן של כל אותן הנערות שמיהרו כל עוד נשמתם באפם - שילחווהו לנפשם בידיים ויקות כלעומת שבאו - לא מלכה ולא 'משנה למלכה', ואילו אסתר שהלכה בניחותא היא נבחרה למלכת העולם. מעתה יש ללמוד לדידן, כי היודע ומכיר שממילא הוא וכל גורלו נתונים בידי ה', מדוע ימהר וייגע לריק, אל יבהל ואל יחשוב שבמהירות ופזיזות ירוויח משהו - יגדיל קצבתו או יקדים ישועתו לבוא, אלא הכל בכל מכל יעלה ויבוא לכשיעלה רצון מאת הבורא יתב"ש.

ג. וישמור עצמו שלא יכנסו הדברים באזניו גרידא בלבד, אלא ישיבם היטב לתוככי לבבו, לחיות באמונה זאת, וכמשלו של המגיד מדובנא ז"ע, מלמד דרדקי שהלך עם תלמידיו במעבה היער, בהיכנסו הורה להם, אם יבוא

ובלשונו של בעל ה'חובות הלבבות' (הקדמה לשער הבטחון) 'והבוטח בה' ישיג תועלת הממון, רצה לומר פרנסתו, ותימנע ממנו טרדת המחשבה של בעל הממון והתמדת דאגתו עליו, עכ"ל.

עוד מצינו לגבי לחם הפנים, שהיו מניחים את י"ב הלחמים ביום השבת על ה'שולחן' הטהור, ולשבת שלאחריה נוטלין אותם ומחלקים לכהני המשמר. ואמרו חז"ל (חגיגה נו:): 'אמר רבי יהושע בן לוי, נס גדול נעשה בלחם הפנים כסידורו כך סילוקו - שנאמר (שמואל א' כא ז) 'לשום לחם חום ביום הלקחו', היינו שאף שזמן סילוקו הוא שבוע ימים אחר סידורו על השולחן, עדיין היה הלחם חם ממש כאילו עכשיו הניחוחו על השולחן, ובשעת ה'רגל' היו מגביהין את השולחן ומראין לעולי רגלים ראו חיבתכם לפני המקום - שהלחם 'סילוקו' כסידורו'.

ולבאורה צריך ביאור, איזה 'חיבה' יש בנס זה שהלחם חם בסילוקו כסידורו יותר משאר הניסים שנעשו לאבותינו בבית המקדש, ומדוע הראו נס זה לעולי רגלים יותר משאר ניסים. אלא, דה'לחם' מרמז על הפרנסה והכלכלה. ובאו בזה לומר שפעמים נראה לו לאדם - היום עשיתי איזה מסחר ועסק טוב על כן הרווחתי היום כך וכך מעות, אך באמת אינו כן, כי

באר הפרשה - ויקהל - שקלים

ג

וכיו"ב באים מקב"ה שהוא והנהגתו ישרים המה, ומקבל את הנהגת ה' עמו באהבה - 'צורי ולא עוולתה בו', הרי מחשבות הללו משמחי לב המה, ותמיד יהיה בשמחה'. כי מה לו לכאוב ולהצטער על העובר עליו, וכי ראית מימך אדם המצטער על 'טובתו'.

שמח בחלקו - המאמין שזהו חלקו יגיל וישמח עצה טובה על ידה יכנס האדם לשערי השמחה וישאר שם, שיתבונן בחסדי המקום עליו, ובמקום שמחשבתו תשוטט ב'חסר' לו, יביט סביבו ויראה כי

זהו זמן גרמא להרבות באמונה, כדכתיב מהרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (כללי אורייתא אות ז) כי הימים ימי חודש אדר הם בהם נצטוונו על ה'שמחה' - 'משנכנס אדר' מרבין בשמחה' (תענית כט.). וכיצד יבוא האדם לידי שמחה והרי נשבר לבו בכל עת ממאורעותיו הבאים עליו, ו'עצתו אמונה' - להרבות באמונה כי כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד'. ובוזה יתבאר הפסוק (תהילים יט ט) 'פיקודי ה' ישרים משמחי לב', פיקודי הוא מלשון 'חיסרון' (כמו 'לא נפקד ממנו איש', במדבר לא מט וברש"י), כי המבין שחסרון פרנסתו או חסרון הבריאות

אליכם כלב רע לא תתפחדו מעמו כלל, אלא תעמדו כנגדו ותאמרו בקול, 'ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו', ובלחש זה יסתלק הכלב מכם ולא יזיקכם חלילה... ואכן, עברו כמה רגעים וכמה כלבים גבוהים ורמים רצו לנגדם, המלמד נתמלא בחיל וברעדה, והחל נס על נפשו בבהלה מפני הכלבים, תמהו התלמידים ואמרו לו, וכי לא לימדתנו רבינו לומר את הפסוק, מדוע ברח מע"כ כל עוד נפשו בכפו, ולא אמר את הפסוק... ענה להם המלמד ואמר, כששמעתי את קול הכלבים תקפני פחד ומורא ופרח מזיכרוני כל הפסוק, לכן הוכרתי לברוח... אף אנו, עלינו להשריש את דברי ה' בלבנו פנימה, כי אם לאו הרי ברגע שיבוא לידינו איזה קושי, יפרח הכל מזכרונו ח"ו...

ד. הנה הא דאמרו חז"ל (שם) 'משנכנס אב ממעטין בשמחה' הובא להלכה בשו"ע (או"ח סי' תקנא ס"א), ואילו 'משנכנס אדר' לא נכתב בשו"ע (רק בדברי הגמרא), וכל כך למה, כדי שלא יוכלו לצאת יד"ח השמחה בלימוד ההלכה בלבד ועל דרך שאמרו (מנחות קי.) 'כל העוסק בתורת... כאילו...' רק יקיימוה בפועל ממש.

עוד ייאמר בה, כי ב'אב' כתוב היאך ממעטין בשמחה - במשא ומתן וכו', וכאן לא נכתב במה וכיצד מרבין, כי אין לומר למי שזכה בלאטערי (לוטו) במה לשמוח, אלא הוא עצמו ישמח בכל העולה לפי מצבו.

ה. הרה"ק מקאליב זי"ע היה מלומד מכאוב וייסורים ומכל מקום היה שרוי תמיד בשמחה, וכך היה אומר, על העבר אין שווה להצטער - שכבר חלף ועבר, כמו כן לגבי העתיד - מאמין הוא באמונה שלימה שיהא לטובה, ולא נשאר אלא ההווה, נו, וכי שווה רגע אחד של צער להכניס את האדם ל'עצבות'...

ו. והשמחה תפתח לו שערי הפרנסה בהרחבה, וכפי שפרשו בדברי חז"ל 'הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר' - שהכוונה שיכניס בהם את שמחת אדר ועי"ז יהא קיום לנכסיו. ורמז יש בדבר, שכידוע יש שם קדוש היוצא מר"ת של 'פ'ותח א'ת י'דך' שע"י נשפע הפרנסה, וכמו כן פא"י הוא ר"ת של א'גאנץ י'אר פ'ריילעך, כי השמחה תביא הפרנסה.

ז. הנה נאמר בקרא (ירמיהו יז ז) 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו', ורבים הק' מהו כפל הלשון - יבטח בה' ושוב והיה ה' מבטחו. ומבאר הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע, כי פעמים שהאדם בוטח בה' - לא מחמת כי בטחונו אכן עז בה', אלא מאחר שכבר נתייאש ממצבו, ורואה כי ממילא אפסה תקוותו, מה איכפת לו לסמוך ולבטוח בה' - הרי אם לא יועיל לא יזיק... ומה סימן היכר יש למי שבוטח בה' באמת, מתוך ידיעה שאין עוד מלבדו והוא יעמידנו על דרך טוב ויושיענו מכל מצוקותיו - אם הוא שמח וטוב לב, כי זה הבוטח בה' רק מתוך ייאוש שאבדה תקוותו הרי הוא מר וזועף, כי אין כוח בביטחון כזה לשמח האדם ולהסיר כל עצב ודאגה מלבו. רק הבוטח בשמו הגדול באמת מלא שמחה. לזה חזר לומר 'והיה ה' מבטחו' - במה יוודע אם הוא בוטח באמת, והיה ה' מבטחו - אין 'והיה' אלא לשון שמחה (בר"ר מב ג), והיינו אם הוא שמח אף בתוך מצבו כעת (דבר"י הנדמ"ח ח"ב ליקוטים עמ' תח).

בספר 'אמרי שאול' להרה"ק רבי שאול ידידיה ממאדז'יץ זי"ע מביא (עניני זמרה ושמחה אות יב) וז"ל. כאשר נס ונמלט בעת הפצצת פולין (בימי המלחמה) ובא לוולנא, שאלהו אחד, למה אין דאגה יתירה ניכרת על פניו (כי תמיד, היה חוט של שמחה משוך על פניו, כידוע), ענה ואמר, גם אני 'דואג', ודאגות רבות סבבוני. אלא, שאת כל דאגותיי ארזתי בתיבה אחת, ופעם אחת ביום הנני פותח אותה, ומוציא מתוכה את 'צרור דאגותיי' ודואג כשעה קלה, ולאחמ"כ אני מחזירן,

באר הפרשה - ויקהל - שקלים

בראותה כי 'אור הכוכבים' מועט הרבה מ'אור הלבנה', ואם כן עדיין לא גרע מצבה כל כך, דהרי ישנם כוכבים שאורם פחות מאורה, ובוה נתפייסה דעתה^ט.

ומכאן, שלא יחשוב האדם חשבונות רבים - בדרכו של עולם לחשוב תדיר רק על החסר להם, ואינם מתכווננים לרנע לחשוב על כל השפע הרב אשר נתן להם אלוקים'. ולו חכמו וישיכילו ויעמדו להתבונן

רבים נתונים בצרה ובשביה עוד יותר ממנו, ואם כן עם כל מה דערו עליו יש לו עדיין לשוש ולשמוחה^י. כפי שמתאמרא משמו דהרה"ק רבי יצחק מווארקי זי"ע דהנה בשעה שמיעט הקב"ה את אור הלבנה, הרבה את צבאיה בכוכבים כדי לפייס דעתה (רש"י בראשית א טז), ולכאורה צריך ביאור וכי מה נחמה היא ללבנה בבריאת הכוכבים וכי משום זה חזר אורה להתרבות, אלא, כי בראות הלבנה את הכוכבים - תנוח דעתה

מכניסן וגונזן היטב כאילו אינם קיימות בעולם כלל. אם כן, מדוע אשקע בדאגותיי כל היום (כאומר, הרי הן ארוזות ושמורות היטב)...

וכן פירש הרה"ק מרוז'ין זי"ע את הפסוק (תהלים טז ד) 'ירבו עצבותם אחר מהרו', כי יש בני אדם שאף אם יש להם די פרנסתם דואגים על העתיד ומזה יש להם עצבות, וזהו ירבו עצבותם - מחמת 'אחר מהרו' שדואגים מה יהיה אחר כך (עטרת ישראל בשמו).

פעם ישב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע ב'עריכת שולחנו' ובדברי הקודש ביאר פסוק הנ"ל... לאחר ה'שולחן' קרא לג' מתלמידיו ושאלם מה היה ביאורו בזה הפסוק, וכל אחד מהם ענה באופן אחר, הראשון חזר על דברי הרבי 'ירבו עצבותם' - כיצד מתרבה בקרבם ה'עצבות' כי 'אחר מהרו' - שדוחקים את השעה וממהרים להביא את האמור להיות להם לאחר זמן. השני פירש 'ירבו עצבותם' - מי שמרבה בקרבו את מידת העצבות 'אחר מהרו' - שממהר להביא עליו עוד עצבות אחרת, כי עצבות גוררת עצבות, והשלישי פירש 'ירבו עצבותם' - המרבה בעצבות, 'אחר מהרו' - מלשון מוהר ומתנה, שנותן בעצבותו מתנה 'לסיטרא אחרא', ה"י מהם ומהמונם... נענה הרה"ק כי כל ג' הביאורים אמת יש בהם (דברי אהרן).

ח. לפני כמה ימים - בליל שישי פרשת כי תשא (תשע"ט) סיפר לי אברך מתושבי ניו יארק, מעשה נס ופלא שאירע עם בתו, שהיא היום כבת בת י"ד שנה, וזה לה כעשר שנים תמימות שהיא סובלת מקושי בנשימה ל"ע (עקב 'ליחות' רבות שגדשו את גרונה), וכבר היו אתה אצל כל הרופאים הנוגעים בדבר ואחד מהם לא ידע ולא הבין מה שורש המחלה ומקור סיבת החולי ומה יעשה בה, אדרבה, ככל שהוסיפו לדרוש ברופאים כך גברה הפליאה ותעלומה - מדוע אירע לה ככה, ובאלו דרכים אפשר לרפאותה, ואף כשנשלח ע"י כמה מומחים ל'אריזונה' (מדינה שבדרום מערבה בארה"ב) שם האויר יבש מאד, לא הועיל לה שהות של ג' שבועות אלא למשך שבוע אחד. והנה, לפני תקופה קצרה קיבלה הנערה על עצמה שבכל יום ויום בטרם תעלה על משכבה לשנת הלילה - תשב ותכתוב על גבי ה'פנקס' עשרה דברים טובים שגמל עמה הקב"ה באותו יום, ועליהם תודה ותהלל להקב"ה הגומל חסדים טובים שגמלה כל טוב, וראה זה פלא, ביום הארבעים ואחד כתבה שהחלה לנשום כאחד האדם, וכל מכאוביה וקשייה נעלמו כלא היו. כי אכן הסגולה הגדולה והמועילה משאר כל הסגולות היא כאשר אדם 'זוקף ראשו' ורואה כיצד הקב"ה מפליא עמו לעשות תמיד בכל עת, וההודאה היא הפתח להביא את הישועה.

ט. כך גם מצינו במעשה דרבי עקיבא (נדרים נ.), לאחר שנישא לרחל בתו של כלבא שבוע, וגירשם אביה מביתו, התגוררו בצריף קטן ומך ליפול ולא היה להם לחם לאכול ובגד ללבוש, כי אם מעט תבן אשר עליו היו מניחים את ראשם בשכבם בלילות. יום אחד נתגלה אליהם אליהו הנביא בדמות עני ואביון, ואמר להם כי זה עתה ילדה אשתו, ואין לו אפילו מעט תבן בשביל היולדת והרך הנוולד, ושאלתו בפיו האם יוכלו לתת לו מעט תבן. נתן לו רבי עקיבא ממעט התבן אשר עמו ופנה אל רחל אשתו ואמר לה, ראי נא, כי עדיין איננו בשפל המצב, דישי מי שאפילו מעט תבן אין לו. כך, ככל שהאדם מתבונן בכל מה שיש לו לעומת אחרים, מבין הוא כמה עליו להודות. וכהא דאמרי אינשי, על אחד שלא היו לו די מעות לקנות בהם מנעלים לרגליו, והיה מתאונן על כך ומלא טרוניות כרימון, עד שיצא לרחובה של עיר וראה מאן דהו שאין לו רגליים כלל, מיד הבין כמה עליו להודות לה' על שיש לו רגלים, דמה בכך שכעת אין לו מנעלים, מכל מקום 'רגלים' יש לו.

י. מעשה באחד שבא לפני הגה"ק רבי משה יעקב רביקוב זי"ע הנקרא ה'סנדלר' (ע"ש שהסתיר עצמו ועסק במלאכת הסנדלרות) וביקש ממנו 'חיזוק', נתן בו הסנדלר עינו ואמר לו 'חיזוק' אתה מבקש... האם ידעת כי בעיר מולדתי

כלומר להביט לימין תיבת לב (דהנה דרום נחשב כצד ימין - להעומד ופניו למזרח, וצפון לשמאלו) והיינו שיזכור תיבת 'אך' למעט, שהשיג עדיין רק מעט, ועליו להשיג עוד ועוד, להתעלות בכל עניני הרוחניות, ולאידך, הרוצה להעשיר, בענייני עושר [ובפרט מה שאמרו 'איזהו עשיר השמח בחלקו' (אבות ד א)], עליו להצפין - היינו לשמאל אותיות 'לב' שהם אותיות ג' זמ', העולים לתיבת 'גם', והיינו שיראה עצמו לעומת אלו שיש להם פחות ממנו - ואם כן עשיר גדול הוא ולא חסר לו מאומה, ואז ישמח ויעז במתת גורלו.

לא תבערו אש - זהירות ממחלוקת בכל עת ובפרט בער"ש ושב"ק

בפרשתן (ויקהל לה ב-ג), 'ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון

לה'... לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת'. כתב ה'חתם סופר' (ליקושים ויקהל ד"ה ששת ימים) וז"ל. שעל ידי השבת מתברכים ששת ימי המעשה (זוה"ק יתרו פה). אלא שצריך בלי להחזיק הברכה, ו'לא מצא הקב"ה בלי מחזיק ברכה אלא השלום' (משנה סוף עוקצין) ב', ולכן כל מגמתו של שטן להחריך ריב בשבת - ביום

כמה טובה וברכה העניק להם אבינו שבשמים ברוב חסדו וטובו וכמה חוזר הוא לתת להם עוד ועוד הרי ירקדו ויפזזו, ולא תמוש השמחה מאתם מעולם ועד עולם.

בענין זה כתב ה'בן יהודע' (ב"ב כה:): לבאר באופן נפלא את מאמר חז"ל (ב"ב כה:): 'הרוצה להחכים ידרים... הרוצה להעשיר יצפין', על פי מה שכתבו חכמי המוסר, שבענייני הנפש (רוחניות) יש לאדם למעט עצמו על ידי שיתבונן כי יש רבים החשובים ונגדולים ממנו - ויראה עצמו כחסר, וכמי שעדיין לא הגיע למדרגה הראויה ועל ידי זה יהא תמיד 'מוסיף והולך', לאידך, בענייני הגוף יש לו להגדיל עצמו, כלומר לראות עצמו כעשיר ובעל נכסים - על ידי שיתבונן תמיד כי יש רבים אשר לא שפר מצבם כמצבו, וממילא ישמח תמיד בחלקו אשר חלק לו ה'".

וכבר אמרו 'אך' למעט ז'גם' לרבות (ר"ה יז: ועוד), והנה למעלה מתיבת 'לב' - והיינו מצד ימינם של האותיות 'לב' יש אותיות 'אך', שכן לימין האות ל' הוא כ', ולימין ה'ב' הוא א', ויחדיו עולים לתיבת 'אך', וזהו אומרם הרוצה להחכים ידרים, שבכדי להחכים, להיות חכם ירא שמים ועובר את המקום עליו להדרים,

היה אחד שהסכים לשלם אלף רובל בכדי לראות את פני בלבד ואתה מבקש חיזוק... נדהם הלה מדבריו התקיפים ובפרט שלא היתה דרכו לדבר על עצמו בגדולות ונפלאות... עד שהסביר לו הסנדלר את פשר דבריו, כי היה שם אחד אשר ל"ע היה סומא בשתי עיניו, והיה מסכים לשלם אלף רובל לזכות לראות צורת אדם, ואתה אשר ב"ה בריא אתה בשתי עיניך, וכי הינך צריך לחיזוק, שמח בחלקך ותן תודה לקל הטוב על כל חסדיו אשר עושה עימך. וכבר אמרו ש'עשיר' ר"ת עיניים שיניים ידים רגליים, שמי שזוכה לכל אלו בריאים ושלמים אין לך עשיר גדול ממנו, ואיזהו 'עשיר' השמח בחלקו.

כה אמר הרה"ק הייטב לב זי"ע שהנה אומרים אנו (בתפילת נשמת) 'שכן חובת כל היצורים', וראשי התיבות הם 'שכחה', שכן זה דרך הבריות לשכוח מחובתם להודות ולהלל.

יא. ומרמז שם ה'בן יהודע' ענין זה בלשון הפסוק (שמות כ ד) **אשר בשמים** - בענייני שמים, יתבונן שיש ממעל ממנו, ואשר בארץ - בענייני ארציות, יתבונן לראות כי יש מתחת לו.

יב. בשב"ק העעל"ט - פרשת כי תשא תשע"ט ערך אברך חשוב מחשובי החבורה בעי"ת בית שמש יצ"ו קידושא רבה לרגל הולדת בתו למזל"ט, וזה דבר המעשה, כי כבר עברו כמה שנים מיום נישואיו ועדיין לא נפקד בזש"ק, ויהי בימות הקיץ העבר לפני כתשעה חדשים, נגשה שכנתו אל בני ביתו בבקשה 'נדירה', שהיות ואחת מבנותיה אינה חשה בטוב, ובציווי הרופא עליה לשכב במיטתה בחדשים הבאים, ולא תוכל למלא את משימותיה הפשוטות בבית (כנתינת אוכל לבניה הקטנים, ורחיצת הכביסות וכיו"ב) וברצון האם המסורה להיות לה לעזר ולאחיסמך, על כן היא מבקשת ממנה שתיאות להחליף דירתה עם בתה, אותה הבת תבוא לשכון אחר כבוד בביתם ואילו הם יעברו להתגורר בבית הבת, ואז תוכל לסייע לבתה בכל עבודות הבית, בתחילה נדהמו בני הבית לשמוע בקשה כזו הכרוכה בטירחא רבה ועצומה... אך במחשבה שניה החליטה שלא לסרב, ולמרות כל הקושי והטרחה בדבר יתאמצו היא ובני המשפחה בכדי לעשות טובה לזולת, עתה נודע כי לא לשכנתה ובתה הטיבה, אלא לעצמה, כי בעבור זאת זכו לישועה רבתי אשר כ"כ הרבה ייחלו וציפו לה, ובשבוע שעבר עלינו לטובה נולדה להם בת ראשונה למזל"ט.

באר הפרשה - ויקהל - שקלים

המשרתים, והרבה טורה הסט"א בזה לחרחר ריב, והאיש הירא יבוף יצרו, ולא יעורר שום מחלוקת והקפדה, ואדרבה יבקש שלום, עכ"ל".

מוסיף ה'בן איש חי' על דבריו (וירא שנה שניה), ודע, כי הנה כל אדם העושה קטטה ומריבה עם אשתו או בנו או משרתיו וודאי נראה לו שהדין עמו וראוי לריב על המכשלה שיצאה מתחת ידם בעניני הבית, אך באמת, מי שיש לו מה בקרקרו בין יבין שאם יצא איזה מכשול מתחת ידם, אין זה נעשה מאתם, ואין זה מעשה ידיהם, אלא הוא מעשה שטן כדי לחרחר ריב ומדון בעת ההיא... על כן, כל איש מבין כשיראה איזה מכשול וחסרון בענינים של הבית לא ישום אשמה על אשתו ומשרתיו לריב אתם, אלא יתן אל לבו התנצלות הזאת שכתבנו כי אמת הוא, ואז ישתוק ולא

שהברכה מצויה, כדי שלא תמצא בלי מוכן לקבל ברכה, ועי"ז מקולקלים כל ימי המעשה. ועד"ז אני מפרש ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם, פי' שמלאכת ששת ימי המעשה נעשה לכם בזכות קדושת יום השביעי, ולכן לא תבערו אש המחלוקת ביום השבת, כדי שתמצא הברכה מקום לחול, עכ"ל.

וזכר איתא בזוה"ק (עי' תיקו"ז מ"ח) לפרש מה שנאמר 'לא תבערו אש' - 'לא תבערו אש בעם בכל מושבותיכם ביום השבת', וכן כתב 'בעל הטורים' לא תבערו אש - אמר הקב"ה, אור שלי פי' של גיהנם שובת בשבילכם, גם אור שלכם יהא שובת".

ובך כתב ה'בן איש חי' (פר' וירא פרשה שניה א) בשם החיד"א (מורה באצבע ק"מ), בעלות המנחה ב'ערב שבת' הוא עת מסוכן למחלוקת בין איש לאשתו, ובין

ג. גם יש להיזהר הרבה שהדבר מצוי שדווקא מחמת שבוערת בקרבו 'אש' השבת אזי 'שורף' הוא את אחרים הנמצאים מסביבותיו... והנה איתא (אבות ה כג) 'יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמר וקל כנשר רץ כצבי וכו'. והקשה הגה"ק רבי שמעון סופר זי"ע, אחר שאמר התנא להיות קל כנשר ולהגביה עוף למרומים א"כ מה שייך לומר לו הוי רץ כצבי, והרי הנשר דואה בשמים במהירות גבוהה הרבה יותר מן הצבי [וכי אומרים לאדם הנוסע ב'מטוס' שיסע ב'רכב'...]. עוד הקשה שלא מצינו בדברי חז"ל שהצבי גדול כוחו בריצה במהרה, ואם כן מדוע אמר הוי רץ כצבי דייקא. ומבאר על פי מה דאי' בזוה"ק (ח"ב יד.) לפרש לשון הכתוב (שה"ש ח יד) 'ברח דודי ודמה לך לצבי', כי הצבי בזמן שהוא בורח הולך מעט מעט ומחזיר את ראשו למקום שיצא ממנו, ולעולם תמיד הוא מחזיר את ראשו לאחוריו, ועל דרך זה אנו מבקשים מהקב"ה שאף אם גרמנו בעווננו שתתלק מעמנו אך 'ברח דודי ודמה לך לצבי' - שתחזיר 'ראשך לאחוריק' כביכול, ותמיד תביט עלינו ולא תסתלק לגמרי. ולפי זה ניתן לבאר דברי יהודה בן תימא הוי קל כנשר אך גם בשעה שהנך מגביה עוף עד לשמי שמים היה נא כצבי המחזיר ראשו לאחוריו, וזכור שיש עוד אנשים בעולם... אל 'תחיה' לעצמך.

וכמו שאמרו בדרך צחות, שבעת שהינך בוער ומתלהב ב'נשמת' זכור ואל תשכח שיש 'כל חי'... ואינך 'בן יחיד' בעולם...

יש שאמרו שלכן אומרים 'קומה בעזרת ישראל' קודם תפילת שמונ"ע, כי תחילה וראש לכל דבר שבקדושה הוא קומה בעזרת ישראל.

יד. שמעתי בשם הגאון האדיר פ"מ הגר"א וואקסמאן שליט"א ראש ישיבת 'מאור יצחק', שלמד 'פרק בחינוך' מהנהגת ה'מלמד' שלו בימי ילדותו, הנ"ל היה מניצולי המלחמה, ובכל עת שהיו הנערים - התלמידים, יוצאים מגדרם, ומתנהגים בשובבות יתר, היה המלמד מסנן מבין שיניו תיבות משונות שהיו נשמעים כמי שהוא מברכם (בלשון נקיה) ב'ברכות' בשפה ההונגרית (מוצאו של המלמד היה מאונגריץ), והוא מקלל את התלמידים לרוב חרונו וכעסו, ובכל עת היו מחשבים לעצמם, נעבעך (מסכן) רחמנות על בריה למודת סבל כמותו - שהרי מניצולי המלחמה הוא, והנה, בסוף שנת לימודיהם אצל המלמד הנ"ל, ניגשו אליו כמה תלמידים לבקש מחילה על שהפריעו לו וגרמו לו לבוא לידי רוגזא, עד שהכריז עליהם כנ"ל... פתח המלמד את החומש בפרשת תצוה ופקודי והראה להם את דברי התרגום על 'שמות האבנים' שעל החושן, 'אודם פטדה וברקת' וכו', תרגם אונקלוס, סְמֶקוּן יִרְקוּן וּבְרָקוּן... קְנִיפְרִי טְרָקְיָא... וּפְנִטְרִי, וביאר להם, דבשעה שכמעט והגיע לידי כעס על תלמידיו היקרים ורצה לקרר את כעסו מעליהם, היה חוזר בפיו את השמות הללו 'קנכרי... טרקיא... פנטרי... ובזה היה מזכיר לעצמו כי כל אלו התלמידים 'אבני יקר' אבני חפץ ונשמות טהורות הם, ובזה סר כעסו מעליהם.

באר הפרשה - ויקהל - שקלים

ז

יריב אתם ולא יתבעם, וטוב לו בעולם הזה ובעולם הבא, עכ"ל.

'אוהבן', מי שאינו כועס¹, ומי שאינו משתכר, ומי שאינו מעמיד עצמו על מידותיו².

ויקהל משה - בחשיבות אסיפתן של ישראל

בפרשתן (לה א), 'ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר ציווה ה' לעשות אותם', וביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם זי"ע, כי כך אמר משה לעם בני ישראל, הנה 'ויקהל' - ישיבת בני ישראל בצוותא חרא ובאחדות, זה הוא עצמו מהדברים אשר ציווה ה' לעשות אותם. ומסיים שם, 'הכנסיה וההתחברות מישראל מסיר החומריות והגשמיות מבנ"י'. (ליקושי הרי"ם, ועיי' אור החיים).

דורשי רשומות אמרו (אמרי נועם, אהבת שלום, יהודי הק' ועיי' 'בית אברהם'), שתיבת ויקהל עולה בנימטריא כמנין מקוה (151), כי ישיבת בני ישראל בהקהל מטהרתם ומקדשתם כטהרת המקוה³.

ובבלל אמרו, שהחכם מבין שלא טוב לו לאדם לכעוס, ועדיף לו לתפוס במידת הסבלנות⁴, שהרי 'לאחר מעשה' בשיעבור זעמו יתחרט עשרת מונים על המעשים שעשה מתוך כעסו, וד"ל. וכן כתב ב'ספר חרדים' (פס"ו י) 'מי שאבד לו פרח, היתכן שבעיצובו וכעסו ישבור כלי ששווה אלף פרחים... לכן סבול בשמחה כהלל כל הבא עליך...'⁵ עכ"ל.

עוד כתב בספר 'חרדים' (פס"ו אות עה) אם רוצה אדם למצא חן בעיני ה', לא יכעוס, שנאמר (בראשית ו ה) 'ונח מצא חן בעיני ה'', ולא פירשו למה, אלא בשמו פירושו (היינו שסיבת נשיאת החן מרומזו בעצם השם - נח), שהיה נח בדיבורו ובמעשיו ובהילוכו (כדאיתא במדרש הנעלם - זוה"ק), לכן מצא חן, ח"ן ונ"ח חד הוא (היינו שאותיותיהם שוות), עכ"ל. כיוצא בזה איתא (פסחים קיג:) 'שלשה הקב"ה

טו. כבר היה מעשה, בעת שאמר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל ראש ישיבת מיר שיעור בעומק העיון, ובעיצומו של ריתחא דאורייתא נענה איזה 'חכם' ושאל את ראש הישיבה - מדוע ברא הקב"ה את האדם כשהאוזניים והאף בולטים מפניו כלפי חוץ, ואילו העיניים והפה חלקים עם פניו, השיב לו רבי חיים בפקחותו - תוך כדי דיבור, שעשה כן הקב"ה בכדי שיהא מקום להניח עליו את המשקפיים (ברילעין), אבל אם האף והאוזניים היו אף הם לפנים מצורת הפנים הרי לא היה לאדם על מה להניחם, ומיד חזר לרתיחת התורה דקא מרתחא ביה. ויש להתבונן הרבה בגודל סבלנותו של הגר"ח שלא זו בלבד שלא חרה אפו בו על שמפריע ומבלבל באמצע השיעור בשאלה מוזרה כזו, כאותו אחד ששאל את הילל הזקן... אלא אף ענה והסביר לו 'כסיל כאוולתו'.

טז. ונשמע פתגם העולם שהרגזן מעניש את עצמו בגלל העוולות והטעויות שעושים אחרים, כי בגלל שנכנס בלבו של חבירו רוח שטות וחטא כנגדו שלא כדן הרי הוא כועס ועי"ז מזיק לעצמו, יז. כה אמר הרה"ק הישמח משה' זי"ע (על הש"ס ברכות כט: ד"ה ועוד, נשא ד"ה קח) על דבריהם ז"ל (אבות ב י) 'אל תהי נוח לכעוס' ד'ממה נפשך' לא ימהר אדם לכעוס, כי אם כעס זו עבירה היא - הרי חלילה לו מלעבור עבירה ולכעוס, ואם כעס זה לש"ש הוא ודבר מצווה הוא, אם כך וודאי שאין למהר לכעוס כי 'למצווה' נדרשת 'הכנה' וישוּב הדעת... להרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע הייתה קופסת טבאק ריקנית והיה מחזיקה תדיר בין אצבעותיו, פותח וסוגר. פעם שאל לפניו אחד מחסידיו, תורה היא וללמוד אני צריך מה ענין יש לרבי בקופסת ריקנית זו. השיבו הרה"ק, בכל עת שמתעורר בי מידת הכעס על איזה דבר, אני מממהר להכניס את הכעס אל תוך קופסא זו למשך ב' שעות. ובזמן זה אשכח כל מאי דהוה, ורק כעבור ב' השעות פותח אני אותה ובודק האם אכן הייתי צריך לכעוס אם לאו.

וכך הוא טבע הכעס, משמניחים אותו לאחר זמן מתקרר לגמרי, ועיקר העבודה לאצור בתחילה את כל ה'חום' בקרבו לבל יתפרץ חוצה לו, וכן אמר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (הובא בנר אלחנן עמ' י"ב) שהרבה יש לנו ללמוד מהרכבת (באן), שכל כוח המניע אותה למרחק מרחקים בא ממה שהקטר אוגר בתוכו את החום הנוצר מן האש (מהפחם), ובזה גדול כוחו להניע את כל הרכבת הכבידה ונוסעיה. כיו"ב כשנצור פינו מלדבר בעת שבווער האש בקרבנו - נזכה להמשיך בדרכנו ביתר שאת ויתר עוז, לבוא לתכליתנו הטוב הן ברוחניות הן בגשמיות.

יח. וכך ביארו במשנה (יומא פה:) אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל... ואומר 'מקוה ישראל ה'. כי ג' טהרות הללו שווים הם, ואלו הם. א. מקוה. ב. ישראל. ג. ה'. כלומר שישבת בני ישראל יחדיו וכן עצם הדביקות בה'

באר הפרשה - ויקהל - שקלים

לומר לך שגאולתן של ישראל מיד מצרים היתה בזכות שהיו באחדות², ועמלק גרם להפריד בין הדבקים עד שיהיה לעצמו 'לך', כי אין עמלק יכול לנצח את הכלל כשהם באגודה אחת, אלא רק את היחידים³.

ויקהל - במעלת וחשיבות התפילה בציבור וסגולותיה

בפרשתן (לה א), ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, הנה חשיבות יתירה נודעת לתפילה הנאמרת במניין של עשרה מבני ישראל, וכבר אמרו חז"ל (סנהדרין לט.) 'כל בי עשרה שכינתא שריא' - השכינה הקדושה שורה על עדת עשרה המתכנסים להתפלל לפני האלוקים.

הנה כתיב בפרשת מקץ (מכ ג) 'וירדו אחי יוסף עשרה לשבור בר', וברש"י דקדק למה נאמר שהיו עשרה (עיי"ש תירוץ) ומצינו ביאור בדברי הרה"ק ה'דברי ישראל'

נראות כתב הרה"ק בעל ה'תניא' ז"ע באגרתו הקדושה (אגרת הקודש כ"ג), וז"ל. 'שמעתי מרבותי, כי אילו נמצא מלאך אחד עומד במעמד עשרה מישראל ביחד, אף שאינם מדברים בדברי תורה, תפול עליו אימתה ופחד בלי גבול ותכלית משכינתא דשרי עליהו, עד שהיה מתבטל מציאותו לגמרי'. עכ"ל.

הרה"ק ה'שם משמואל' ז"ע (תולדות תרע"ו, שבועות) מביא כן בשם הרה"ק רבי דוד מלעלוב ז"ע, שכל מקום שיש בו עשרה מישראל, אפילו מלאך שבא לשם מתמוגג מפחד משום דכל בי עשרה שכינתא שריא⁴.

בה ביאר הרה"ק רבי העניך מאלכסנדר ז"ע (חשבה לטובה, כי תצא ד"ה זכור) בלשון הכתוב (דברים כה יז) 'זכור את עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים', פתח בלשון יחיד 'לך' ומסיים בלשון רבים 'בצאתכם',

וה'מקוה' מטהרים ומקדשים את האדם, ואם במקוה מצינו שהטבילה בה מהפכת את הגוי להיות יהודי - בטבילת גירות, כיו"ב בשאר הטהרות שנדמו לה.

וידוע כי רבים מצדיקי הדורות נהגו ל'טבול' בין יהודים, כדוגמת הרה"ק ה'אהבת שלום' ז"ע (תורת חסד, ויקהל) וכן צדיק יסוד עולם שהילך בינינו הרה"ק רבי חיים זאנוויל מרבניץ ז"ע שהיה מרבה בטבילות במקוה, ופעמים שהיה מעמיד סביבו כמה וכמה יהודים והיה נכנס ביניהם ומרכין ראשו ביניהם כטובל במקוה (אם כי פשוט שלידן אין בזה משום 'טבילה' לטומאה... מ"מ עלינו לדעת גם מעשה זה - כמה קדושה וטהרה נוסף ליהודי בישיבתו בין אחיו).

יט. עוד מצינו שסגולת אסיפת קהל בני לעורר רחמים רבים, רמז לדבר נתן ה'מגלה עמוקות' (פרשת ויצא) כי צבור עולה בגימטריא רחמים (298).

נפלאות אמר הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב ז"ע על דברי חז"ל (סנהדרין לט.) 'כל בי עשרה שכינתא שריא', שיש לפרש 'שריא' מלשון מתיר ופותח [כלשון חז"ל (ב"מ פ"א:)] 'כיון דחזא דקא אסר ושרי', עיי"ש], כי כאשר בני ישראל באחדות ובצוותא גורמים להחיש את הישועה, שתוכל השכינה להתיר את עצמה כביכול מחבלי ויסורי הגלות המר הזה.

כ. ומכל מקום צריך לזהר ולהשגיח מאד להתחבר אך ורק עם חברים טובים בלבד, כי חבר רע יכול למשוך את האדם לשאול תחתית, וכבר שנינו (אבות א ז) 'הרחק משכן רע, ואל תתחבר לרשע', וזה מרומז בלשון המשנה (שקלים א א) 'באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים', ונסמכו שני דברים אלו אהדדי כדי להזכיר דהא בלא הא לא סגיא, דאע"פ שמכריזין על השקלים שלמים, כלומר שעל ידי מדת האחדות יצא משניהם שקל שלם, מיהו באותה נשימה משמיעין תיכף גם על הכלאים, שישגיח מאד לבל יתחבר הטוב עם הרע ותהיה ביניהם תערובת כלאים. כא. גדולה מדת האחדות שעל ידה מתעלה כל יחיד ויחיד עשרת מונים, כמו שאמר הגאון ה'אור שמח' זצ"ל, שקדושת קרבן שלמים אינו אלא קדשים קלים, ואילו זבחי שלמי ציבור קדשי קדשים הם, אע"פ ששניהם 'קרבן שלמים' הם, כי הבא מכוחו של ציבור מתקדש להיות קודש קדשים.

וכתב הרה"ק ה'שם משמואל' ז"ע (חנוכה תרע"ד ליל ב) לבאר אומרים (פסחים עז.) 'טומאה דחוויה' בציבור, שבישיבת בני ציבור הטומאה נדחית ומסתלקת מאתם.

כה אמר הרה"ק ה'בית אברהם' ז"ע, כי מלכותא דשמיא כעין מלכותא דארעא, ובארעא מצינו, כי בדורות קודמים היה ה'צאר' מחליט בעצמו כיצד תהא הנהגת המדינה, ואוי לו למי שימרה את פיו, אך כהיום הנהיגו בכל מדינות העולם, לקבוע החלטות רק בישיבת ה'סובייט' (מועצת השרים, וכיו"ב), כך נמי, כביכול ב'מלכותא דרקיעא' - כהיום הזה כשיהודים ישובים יחדיו כח אדיר יש בידם, לשנות הנהגת עולם לטובת בני ישראל.

וז"ע (ד"ה וירדו) דהנה העיקר לפרנסה הוא תפלה, וכמו שאמרו (קידושין פב:) יבקש רחמים למי שהעושר והנבסם שלו, וה'חכם' משכיל להתפלל ב'עת רצון', והרי אמרו חז"ל (ברכות ה.) 'אימתי עת רצון בשעה שהציבור מתפללין', לכן כאשר הלכו השבטים הקדושים 'לשבור בר' - לחפש פרנסה, ירדו עשרה - כדי שיוכלו להתפלל בציבור^כ. ומדויק מאי דכתיב וירדו שהוא מלשון (ר"ה לז: ועוד) 'שליח ציבור היוורד לפני התיבה' דהיינו בציבור.

וכך אמרו חז"ל (ברכות ה.) אין הקב"ה מואם בתפילתן של רבים שנאמר (אויב לו ה) הן קל כביר ולא ימאס^כ. ומפורש בן בזוה"ק (ח"ב רמה:) שהמתפלל ביחידות בודקין אותו ואת תפילתו אם ראויה היא ליענות, אבל בשמתפלל עם הציבור אין בודקים אחריו כלל (עי' בזוה"ק ח"א רלד.), ועולה התפילה יחד עם תפילת הציבור עד לכיסא הכבוד ותפילתו נשמעת.

כב. מעשה שהוצרך הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע לעבור איזה ניתוח, וסידרו את שעת הניתוח לאחה"צ, שיוכל הרה"ק להתפלל מנחה קודם הניתוח, וערבית לאחריו (אחר שיתעורר מתרדמת הניתוח), ואף הכינו 'מנין' למעריב שימתינו עד שיתעורר הרה"ק. למעשה, לא התעורר הרה"ק עד שעה מאוחרת מאד ובלית ברירה התפזר ה'מנין' וכבר התפללו ערבית. כשהתעורר הרה"ק שאל את הגבאי תפילת ערבית מה תהא עליה, ויען הגבאי הנה הכל מוכנים ומזומנים - הקהל יתפלל מחוץ לחדרו של הרבי, והרבי ישתתף בתפילה מתוך חדרו, ויצא הגבאי והחל להתפלל (בלא מנין) כאילו יש מנין, ואמר קדיש וברכו וכו' וכו'.

אחר זמן רב, יצא פעם הרה"ק בלווית הגבאי לעת ערב, נענה הגבאי ואמר לרבי 'ס'ריפעט מיר' (לבי דואג ואינו נח), וגילה כי למעשה לא היה אז בלילה שלאחר הניתוח לא מנין ולא חצי מנין ואפילו לא 'מזומן', אלא שעשיתי עצמי כאילו... ונמצא שאמרתי קדיש וברכו וכו' שלא כדין, ענה לו הרה"ק בזכות זה תזכה לחיים ארוכים טובים ומאושרים. כי פיקוח נפש דוחה הכל - והייתי מסתכן בכך, כי לא היה בכוחי אז להשלים עם כך שאצטרך להתפלל ערבית בלא מנין, ולבי לא היה עומד בכך...

ואזיל לשיטתיה, דסבירא ליה ב'בית אהרן' (דף ה:) 'וזה אצלי ברור, אשר תפלה בציבור יכול לעזור לאדם בכל דבר כמו צדיק הדור', ובמקום אחר כתב כע"ז (ג:) כי כלל זה בידי, כל אמירות ותפלות הנאמרים בי עשרה שכינתא שריא, ובעזה"י מתקנים כל התיקונים כמו תפילת צדיקי יסוד עולם.

ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר איכא מדברי ה'יערות דבש' (ח"ב דרוש ט) שהתפילה בציבור גדולה מתפילת צדיק הדור, כי הוא מבאר את דברי אסתר שאמרה למרדכי (אסתר ד טז) 'לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן', כי מרדכי התגורר 'בשושן הבירה' סמוך לארמון המלוכה, ואילו 'שושן' היתה עיר אחרת ששם התגוררו המון עם, לפיכך אמרה אסתר, דבשעה שיש חרון אף בעולם אי אפשר להסתפק בתפילת הצדיק, אלא צריך לאסוף ולכנס גם את היהודים הפשוטים, כי כדי לקרוע גזר דינונו בעי תפילה בציבור, הרי שהיא מסוגלת לבטל רוע גזר הדין יותר מתפילת צדיק הדור.

ויותר מזה אמרו, כי כשתתבונן תראה, כי אפילו אם יעמוד צדיק הדור קדוש עליון שראשו מגיע השמימה בתפילה, ולא זו בלבד אלא שיעמדו יחדיו תשעה צדיקים וקדושים כמותו עדיין לא הגיעו לכלל עשרה אנשים פשוטים מישראל שבאו להתפלל בציבור, שהם יכולים לומר קדיש קדושה וברכו ותשעת הצדיקים אין בידם לאמרם. כל כך חשוב לפני המקום צירוף מניין עשרה יהודים.

כג. ועיי' בדברי הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (נדחי ישראל פ"ה) שמאריך כי הכל נצרכים היום ל'רחמים' איש איש בנגעו ומכאובו, אם בבני חיי ומזוני ואם בשאר פורענויות המתרגשות ובאות לעולם ה"י, ובוודאי שכל אחד מקווה שתפילתו תתקבל ב'עת רצון'. אם חכם הוא יחזיק היטב בדברי חז"ל 'אימתי עת רצון בשעה שהציבור מתפללים' יתפלל בציבור ויהא בידו כח כביר לפעול על ידה רפואות וישועות וכל מילי דמיטב. ועל הכל ידע כי מי יאמר זיכיתי לבי - ותפילתי עולה למעלה מבלי כל מחשבת דברים אחרים בעת התפילה... מה יעשה, יתפלל עם הציבור שעליה אמרו חז"ל (ברכות ה.) אין הקב"ה מואס בתפילתן של רבים, ובזה תנצל נפשו ותפילתו לעלות לרצון לפני אדון כל.

וידע, שגם היצר יודע היטב שרוב חילו של המתפלל עם הציבור, על כן מוכן הוא להשקיע כוחות גדולים להפריע את האדם מכך, אם ע"י שירבה לו את 'עסקיו' עד שידמה לו שהוא מפסיד את 'זמנו היקר' ע"י התפילה בציבור, ואם בתואנות שונות לאמר, שעל ידי שיתפלל ביחידות יוכל לכוון ביתר שאת ולדקדק בתפילתו באופן נעלה יותר, עכ"פ איש הנכון לא יניח לעצמו להתפתות אחרי השקרים הללו כי אדרבה, מקום הרווח והעסק הנכון הוא בתפילה בציבור.

אכתריאל י-ה ה' צבאות, שהוא יושב על כסא רם ונשא, ואמר לי 'ישמעאל בני, ברכני, אמרתי לו, 'יהי רצון מלפניך שיכבשו רחמיך את כעסך, ויגולו רחמיך על מדותיך, ותתנהג עם בניך במדת הרחמים, ותכנס להם לפני משורת הדין, ונענע לי בראשו, וקא משמע לן, שלא תהא ברכת הדיוט קלה בעיניך, ולכאורה יש מקום להעיר, למה חשובה ברכתו ברכת הדיוט, והרי הוא היה בהן גדול שעמד אז במקום המקודש ביותר ביום הקדוש ביותר, (שהרי אותו היום 'יום כיפור' היה, שרק אז מותר לו להכנס לפני ולפנים להקטיר קטורת), ואיך שייך לכנות ברכתו זו 'ברכת הדיוט'. ובפשטות הכוונה, דלגבי גדלותו של הקב"ה נחשבים כולם כהדיוט... אמנם במהרש"א (ח"א סוד"ה אכתריאל) ביאר ועל שם שהיה יחיד - קרא לה 'ברכת הדיוט', והדברים נוראים, דברכתו של אדם המקודש ביותר במקום וביום המקודשים ביותר אינם משיגים מעלתה של תפלה בציבור, ולא עוד אלא שהיא נחשבת כ'הדיוט' לגבי הציבור.

כתב הרה"ק ה'מאור ושמש' זי"ע (פרשת משפטים) דתפלה בציבור מסוגלת לפרנסה בהרחבה, כרמוז בפסוק (שמות כג כה) 'ועבדתם את ה' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימך, והסרותי מחלה מקרבך', פתח בלשון רבים 'ועבדתם' ומסיים בלשון יחיד 'וברך את לחמך, וז"ל. עיקר עבודת ה' הוא שישתתף האדם עם הציבור בכל עניני העבודה, הן בתורה והן בתפילה... ואם מתפלל עם הציבור יהיה מובטח שפרנסתו תהיה מזומנת לו בכל יום ברווחה, וברכה תהיה מצויה במעשי ידיו... כ"י כי ע"י שהאדם מתפלל עם הציבור הוא ממשיך כל

עפ"י דברים אלו ביאר הגה"ק רבי חיים מוואלאז'ין זי"ע (בספרו רוח חיים על אבות) את דברי התנא באבות (ב יג) 'הוי זהיר בקריאת שמע ובתפילה... ואל תהי רשע בפני עצמך'. שהרי בזה"ק (בראשית וד.) אמרו שהמתפלל עם הציבור אף אם נפשו מדובקת בחטאים ופשעים אין הקב"ה מדקדק עמו ביחידות אלא מקבל את תפילתו בתוך שאר הציבור. אך המוציא א"ע מן הכלל ומתפלל ביחידות, מדקדקין עמו בשמים לראות האם יש בידו די זכויות לקבלת תפילתו. ובה מביאר בזה"ק את הכתוב (תהלים קב יח) 'פנה אל תפילת הערער ולא בזה את תפילתם'. כי ערער מרמוז למתפלל ביחידות כערער בערבה (וכפירוש המלבי"ם שם ש'ערער' הוא מלשון 'עירי' - עין בודד במדבר), ולכך אמר פנה אל תפילת הערער משמתפלל האדם ביחידות הרי הקב"ה מדקדק בתפילתו ובכל מעשיו לראות האם ראוי הוא שיקבלו את תפילתו אם לאו, ואם חטא ועוון בידו אין תפילתו מתקבלת רח"ל. אך ולא בזה את 'תפילתם' לשון רבים, כי כשמכליל אדם עצמו בתוך הציבור אין הקב"ה מבזה את תפילתו אף אם חוטא ופושע הוא ותפילתו עולה לרצון לפני ארון כל. ע"כ משאמר 'הוי זהיר בתפילה' הוסיף 'עצה טובה' שלא יתפלל האדם ביחידות 'ואל תהי רשע' שלא תבוא לידי דקרוק בשמים וימצאו שרשע אתה, מאחר ותתפלל 'בפני עצמך' כי אז יפששו במעשיך, אלא התפלל עם הציבור ואז תעלה התפילה בלא חיפוש יתר.

ויש להסמך לכך דברי הגמרא (ברכות ז.) 'פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים, וראיתי

כד. הגאון גאב"ד פוניבז' זצ"ל שכידוע הקים עולה של תורה בבני ברק בהעמדת ישיבתו הרמה, היה נוסע ומכתת רגליו מהכא להתם וחוזר חלילה לאסוף סכומים אדירים להעמדת וקיום מפעלו. פעם אחת בחזרו מנסיעה כזו לפראנקפורט, נעמד אצל הבימה בהיכל הישיבה - הראה לקהל התלמידים צ"יק (טשעק) שנתן אחד מעשירי העם ובו נכתב סכום אדיר, שהיה בו כדי להחזיק את הישיבה למשך כמחצית השנה.

וכה סיפר להם, מתחילת דרכי בהגיעי לפראנקפורט חזרתי על הפתחים אחת לאחת, בבית אחד פתחו לי את הדלת, ובשנים אחרים לא, וכך עברתי מבית לבית עד שזימן לי הקב"ה אחד מהעסקנים דשם, שהודיעני שאין זה מכבוד התורה שאסובב כך על הפתחים, לא זו הדרך, אלא ישב נא מר בביתו, ואנו נסדר עבורו 'פגישות' אצל העשירים כנהוג אצל אנשים חשובים, וכך יבוא מר לתכליתו. בהגיע העסקן לדבר עם אחד העשירים הגדולים ותיאר בפניו את מפעלות הישיבה וכו', נענה העשיר ואמר - למחר הנני נוסע למרחקים ברכבת היוצאת בשעה שמונה בבוקר, יבוא נא ראש הישיבה אל תחנת הרכבת כרבע שעה לפני שמונה 'ונסדר' שם את כל העניינים. ויהי בבוקר התעוררתי משנתי באיחור בשעה שבע - לראשונה בימי חיי (רבים ישנם אשר קמים בפעם הראשונה ב'שבע' ובפעם האחרונה ב... אלא שאצל גאב"ד פוניבז' הכוונה לאפקי שעה מוקדמת יותר), מיד עשיתי חשבון ביני לבין עצמי כי אם אפנה לביהמ"ד להתפלל בציבור 'אפסיד' את הפגישה עם העשיר, מוטב שאתפלל ביחידות בביתי - שהרי גדול תלמוד תורה דרבים לבטל

חיך כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשת שקלים ואתה זוקף את ראשך, כך בכל שנה ושנה שקוראין אותה לפני, כאילו אתה עומד שם באותה שעה וזוקף את ראשך^כ.

השפעות טובות על כנסת ישראל גשמי, כי ע"י תפילות ציבור ירדו כל השפעות טובות לישראל, וכל הגזירות קשות יתבטלו, ולא יצטרכו להתפלל עוד אלא על הגאולה שלימה שתהיה במהרה בימינו אמן^ה.

ב'ספר הזכות' להרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (פרי שקלים) כתב הבטחה גדולה יש לנו במדרש זה (לעיל 'אתה עומד וזוקף את ראשך'), שבכל דור ודור בעת

אתה זוקף את ראשך - שפע רב הנשפע בשבת שקלים איתא במדרש (תנחומא תשא ג) 'אמר משה לפני הקב"ה, רבש"ע משאני מת אין אני נזכר, אמר לו הקב"ה,

עבורו פעם אחת תפילה בציבור. ברם, מיד דחיתי מחשבות אלו, וגמרתי אומר להתחזק בדברי חז"ל (מדרש רבה ראה ד ה) אין אדם שומע לי ומפסיד - אלך לביהמ"ד ואתפלל כראוי בציבור, וה' הטוב ישלים ממקום אחר.

אחר גמרי את התפילה בשעה שמונה ומחצה, חשבתי לעצמי - לכל הפחות אנסה, ואגש לתחנת הרכבת, אולי משם תצמח ישועתי, ואכן, הגעתי לשם בשעה שמונה וארבעים דקות, אחר חמשה דקות בדיוק והנה מופיע עשיר זה לנגדי... והחל להתנצל על שהייתי צריך להמתין עליו כשעה שלימה, כי נאנס באונס גמור והוכרח ליסע ברכבת של תשע במקום בשל שמונה. ואז נתן לי צ"ק זה אשר עיניכם רואות כי יש בו כדי סיפוק לכלכל את הישיבה במשך ששה ירחים.

והוסיף הרב לומר - לא באתי להראותכם בזה ש'אין אדם שומע לי ומפסיד' שהרי מאמינים בני מאמינים הננו, ודברי חז"ל אין צריכים הוכחות כי אמת הם, אך זאת רציתי להראותכם כי לא די שאין מפסידים מקיום התורה והמצוות, אלא אדרבה מרוויחים בכפלי כפלים, שהרי אם הייתי ממחר ומתפלל ביחידות, ואכן, הייתי מגיע אל תחנת הרכבת בשעה היעודה... וכי הייתי נשאר להמתין על עשיר זה במשך שעה שלימה - מבלי הידיעה שאחרי שעה 'בוא יבוא ברינה' העשיר שלכבודו באתי עד הנה, פשיטא שלא, אלא הייתי מתייאש וחוזר לביתי. באמונה ש'הכל מן השמים', ולא ידעתי כי גרמתי לזה במעשי, ורק מכיוון שהתפללתי בציבור בלא חשבונות רבים קבלתי צ"ק זה. כיו"ב כתב הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (מאורן של ישראל, אות שני"ח) באגרת הקודש משנת תרס"ז, וז"ל. ולמען לחזק את עמוד העבודה זו תפילה, אזהרתי גם על הסוחרים בפרנסתם, שיעשו חק קבוע לבל לשנות, שיבואו ל'בית החסידים' (לביהמ"ד) בוקר וערב להתפלל בציבור, ואף אם יצטרך להמתין זמן מה עד שיאספו המנין, ימתין וילמד דבר מה, והנני מבטיחם כי לא יפסידו עי"ז חלילה, אדרבה עוד יתברכו בשפע ברכה, ובזה ירגילו גם בניהם בחוב קדוש הזה לילך ב' פעמים ביום לבית החסידים, והנכנס לחנותו של בושם ריח טוב קולט עמו (עי' מדרש משלי פרשה יג).

כה. הרה"ק מראדאשיץ זי"ע השיב פעם לאחד ממקורביו שביקש ממנו סגולה לפרנסה, שסגולה זו מרומזת בתורה, בפסוק (שמות כג כה) 'ועבדתם את ה' אלוקיכם ובירך את לחמך' - ועבדתם היא התפילה, וכתוב ועבדתם בלשון רבים והיינו תפילה בציבור, ועי"ז ובירך את לחמך ואת מימך. וגם היא סגולה לרפואה כדכתיב (שם) והסירותי מחלה מקרבך (נפלאות הסבא קדישא הוצאת פיטרקוב תרפ"ט, ח"א עמוד י).

כו. ומדבריהם שמענו, שסגולת שבת זו להינצל מכל פגע ומחלה, ונכללים בו רפואות וישועות ברוחניות ובגשמיות, שהרי כאשר האדם מתייסר ביסורים רח"ל גוו נכפף, וכשהוא ניצל מהם נזקף ראשו והולך קוממיות, ועל כן בכלל 'זקיפת הראש' הוא שנושעים בשבת זו בכל משאלות לבם לטובה.

כתב הרה"ק ה'גנזי ישראל' מטשארטקוב זי"ע - בכל שבת ושבת של הארבע פרשיות יורד שפע לעולם... בפרשת שקלים יורד שפע של עושר והרחבה... וכן מבואר בארוכה ב'עטרת ישועה' (מועדים משפטים - שקלים) ששבת שקלים מסוגלת לפרנסה, עיי"ש מילתא בטעמא, והרה"ק בעל ה'אמרי יוסף' מספינקא זי"ע אמר, שבשבת זו אפשר לבקש שיתקבלו כל התפילות שבכל ימות השנה לרחמים ולרצון.

מעשה בחסיד אחד ושמו רבי מאיר כהנא ז"ל מעיר 'דראגמירעשט' שהגיע עם אחיו רבי זאנוויל ז"ל להסתופף בפעם הראשונה בצל רבו ה'אמרי יוסף' בשבת שקלים שנת תרמ"ג, הני תרי אחי בעלי יסורים גדולים היו, כי רבי מאיר היה חשוך בנים ל"ע וב"ב היתה חולנית, ואחיו רבי זאנוויל הוליד בנים חולים וחלשים רח"ל. בערב שב"ק נכנס החסיד רבי מאיר אל הקודש וביקש להיוושע בדבר ישועה ורחמים, נענה ה'אמרי יוסף' שיתן לו פדיון של

באר הפרשה - ויקהל - שקלים

כמלאכי השרת, ואילו הבהמות הולכות עם ראשן כלפי מטה, והיינו טעמא, כי היא עסוקה לחפש ולחזר תמיד אחר הארציות, וזו עבודת האדם להתגבר על יצרו - להעמיד עצמו לילך בקומה זקופה שיהיו עיניו נשואות כלפי מעלה, ובשבת שקלים יש לנו סייעתא מיוחדת לזה שהרי משה עומד וזוקף ראשן של ישראל, וממילא יש בדינו להגביה עוף מעל כל הארציות ומעשה בהמה - לעמוד בקומה זקופה לפני ה' אלוקינו כמלאכי השרת.

מטבע של אש - העיקר אש ההתלהבות והתשוקה בלב אמרו חז"ל (במדר"ר פרשה יב, ג; הובא ברש"י ר"פ כי תשא) 'זה יתנו, אמר רבי מאיר, נטל הקב"ה כמין מטבע של אש' מתחת כסא הכבוד (ומשקלה מחצית

קריאת פרשת שקלים יזקוף משה רבינו ע"ה ראשן של בני ישראל.¹

אמנם, כדי לזכות לזקיפת ראש' על האדם לפתוח פתח, להשתוקק לצאת מהרפש והטיש שהוא שקוע בו, וכמו שאמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' ז"ע, שבשבת זו צריך האדם להמשך כל גופו (כלומר נשיותו הבהמיות) אחר הראש, כי אם אברי גופו לא יעלו עם הראש יישאר ח"ו כתלוי ראש².

מהותה של 'זקיפת הראש' יבואר עפ"י דברי חז"ל (תנינה זו). 'ששה דברים נאמרו בבני אדם, שלשה כמלאכי השרת שלשה כבהמה, וזמן הדברים שהאדם הומה למלאך הוא מה שהולך בקומה זקופה

מאה זהובים, ר"מ נתן את הסכום והרבי הבטיחו בישועה שלימה. ואילו אחיו לא הספיק להיכנס קודם כניסת השבת. בליל שב"ק העמידו יין ב'טיש' כמנהג, ובהגיע תורו של רבי זאנוויל ברכו ה'אמרי יוסף' שבניו יזכו לרפואה שלימה, והסביר ואמר, שבשבת שקלים נענים כל התפילות, שהרי מ'מחצית השקל' קנו את 'קרבות התמיד', והרי אמרו (ברכות כו): 'תפילות כנגד תמידין תקנום', אם כן, בשבת זו שמכינים ומכשירים את ה'תמידין', לכל השנה אף התפילות שהם 'כנגד התמידין' יתקבלו לרצון, ואפשר לבקש עליהם שיתקבלו לרצון, למותר לציין ששני האחים נושעו במשאלותיהם לטובה ולברכה (הובא בספר פאר יוסף עמוד כה).

כז. הרה"ק מרוז'ין ז"ע היה אומר, שבארבע פרשיות יכול כל יהודי להידבק בשכינה, וכל פרשה מהם היא כנגד אות אחת משם הוי"ה ב"ה, והמשכיל ינצל את הטהרה והקדושה הנשפעת בימים אלו כדי להתדבק בו יתברך, וכמו שמבקשים (יוצרות לתפילת מוסף) 'אור פניך עלינו אדון נשא'.

כיו"ב אמר הרה"ק רבי פנחס מקאריץ ז"ע, 'איך ווארט שוין געהרין עס זאל קומין דיא ד' פרשיות, איך זאל מיך זעהן מיט דעם אייברשטיין', פירוש שהוא עומד ומצפה לשבתות שקוראים בהן ארבע הפרשיות כי אז נפגשים עם הקב"ה כביכול (אמרי פנחס שער ד רכה).

כח. בדרך רמז פירש הגר"א מווילנא ז"ע את הפסוק (דברים יב כג) 'ולא תאכל הנפש עם הבשר', דאף שהותר לאדם לאכול בשר, אך יזהר לבל יאכל 'הנפש עם הבשר' - שלא תהא כל נפשו משוקעת בתוך הבשר, ונמצא אוכל את 'נפשו' יחד עם הבשר...

כט. ובזה פירשו הא דאמרו חז"ל (והובא ברש"י פר' שקלים) גבי מחצית השקל שבא לכפרה אחר חטא העגל והראהו הקב"ה 'כזה יתנו' - מטבע של אש, שהרי ב'מתן תורה' פסקה זוהמתן, ובחטא העגל חזר להם היצר הרע (זוה"ק בראשית נב: ועוד), החלו בני ישראל מתפחדים, מה יעלה בגורלם מעתה, לזה הראה להם 'כזה יתנו' כשתלכו עם מטבע של אש - באומץ חוזק וגבורה, אין לכם ממה לחשוש, כי היצר וכל חיילותיו נסים ומתפחדים מהבא כנגדם בחזקה וגבורה.

בענין זה סיפר הגה"ח ר' מענדל פוטערפאס זצ"ל, שפעם נשלחה קבוצה מחיילי הצאר (ניקולאי) להילחם באויב, וכך הייתה דרכם, ביום היו נוסעים במסעם ונלחמים בכל כוחם, ובלילה היו שותים לשכרה כדרכם של גויי הארצות עד שנפלו ארצה בשינה מתוך שכרותם, בבוקר היו קמים וממשיכים במלחמתם, וחוזר חלילה. פ"א שתה אחד הגויים מבני בניו של לוט יתר על המידה באופן נורא, כשהשכימו חבריו להמשיך בדרכם, היה הלה עדיין שקוע היטב היטב בתרדמת שכרותו ולא הצליחו חבריו לעוררו, הללו שאצה להם הדרך הניחוהו לנפשו והמשיכו בדרכם, וכך ישן לו החייל עד הלילה הבא לאחריו, משקם החייל מצא את עצמו בודד במקום חשוך, ובקושי הבין היכן הוא ומה מעשיו כאן. מה עשה, אותו הלילה ליל שבת היה, ע"כ נכנס לאחד מבתי היהודים ומצא קדירת הטשולנט שהוטמנה מבעוד יום כשהיא רותחת ומבעבעת, עלה הריח באפו, מילא בכליו הניחם על גבי סוסו והחל ממשיך

מתוך התלהבות אש קודש' עב"ד, ולפי זה נאמר, כי אין כוונתם ב'מטבע של אש' למעות גשמיים, כי בוודאי אין מקומן תחת כסא הכבוד, אלא ל'אש' ההשתוקקת והתלהבות שנצרכים בני ישראל בעבודתם, 'אש' זו אכן גנוזה תחת כסא הכבוד, וברוב חביבותן מתענג ומשתעשע הקב"ה בהן כביכול.

ויותר אפשר לבאר, שמטעם זה ציונו הבורא לתת רק מחצית השקל ולא שקל שלם לא, להורות לנו שאין הקב"ה זקוק לשקלינו כלל, אלא שנעורר את לבבנו להשתוקק לחפזן להתקרב אליו יתב"ש, דרחמנא לבא בעילב, ואילו אמרה תורה להביא דבר גדול היה

השקל, והראה לו למשה כזה יתנו, והוא פלא, וכי יש מטבעות גשמיים מתחת כסא הכבוד, והרי שם הוא משכן נשמות ישראל אשר הם חצובות מתחת כסא הכבוד, ומה ענין מטבעות זהב למקום גבוה כזה.

אלא יבואר הענין על פי מה שסיפר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שפעם איקלע ל'ארץ אשכנז' ונכנס לבית הכנסת, שמע שם את החכם דורש לפני הקהל ומקשה, מדוע הראה הקב"ה למשה 'מטבע של אש', והלא כדי להבין את משקל המחצית השקל היה יכול להבין גם ממטבע של מתכת, ותירץ שבודאי לא הראה לו מדת מטבע גרידא אלא הראהו שתהא נתינת המטבע

בדרכו, הסוס שנכווה בגבו מבעבוע הטשולנט החל 'לנוס' ולברוח כל עוד נפשו באפו במהירות עצומה, ובתוך שעה השיג את בני קבוצתו, ועדיין רתח הטשולנט ע"ג, לכן לא הסכים הסוס לעצור, המשיך במרוצתו הטרופה עדי הגיעו לגבול האויב. והנה, מרחוק הבחינו חיילי האויב שמתקרב אליהם סוס דוהר ברדיפה טרופה - באומץ וחוזק - בכח על טבעי, מכיוון שכן, נבהלו מפניו עד עמקי נשמתם, ונסו על נפשם בחשבם מי יודע אלו מוקשים וכלי זיין יש לו על גביו, ובזה תמה המלחמה ללא כל הרוגים...

כיו"ב לגבי היצר, אם יראך היצר שאתה בא כנגדו באומץ ללא חת ומורא ימלא רעד ופחד מחשש איזה 'כלי משחית' הנך טומן בבגדך להוציא בבוא עת כנגדו, ויניחך לנפשך.

בדרך צחות מספרים על אחד שהיה עשיר גדול עד מאוד, וכגודל עשירותו כך רבתה קמצנותו, ולא היה מי שיכול להעיד שקיבל ממנו פרוטה לדבר צדקה... אותו גביר היה מתפאר בכל עת לייחוסו הרם והנישא, כי הוא מגזע ה'מגן אברהם'. פעם אחת עלה אל ביתו גבאי צדקה להתרימו לדבר מצוה נחוץ, והכביר עליו במילים היכולים להמיס לב אבן.. אך הלה המשיך לאחוז במידתו הרעה ולא נתן מאומה, עד שאמר לו הגבאי 'אינך נכדו של המגן אברהם', תמה הגביר מניין לו שלשלת יוחסין שלו, וגם מה עניין זה לכאן, הסביר לו הגבאי בשפה ברורה, ידוע לכל צורב שאי אפשר ל'מגן אברהם' בלא ה'מחצית השקל' (כלומר, שא"א להבין את דברי המג"א על השו"ע בלי לעיין ב'מחצית השקל' המבאר ומפרש כל דבריו), ואם 'מחצית השקל' אין כאן (שאינך נותן כלום לצדקה) הרי גם 'מגן אברהם' אין כאן... ולעניינו יאמר, כי אי אפשר לנו בלא מחצית השקל - מטבע של אש, בלב בווער לעשות רצונו ית"ש.

ל. לימים חזר ה'חידושי הרי"ם' על דבריו אלו לפני רבו הרה"ק רבי מנחם מנדל ה'שרף' מקאצק זי"ע, והשתומם איך בא לאותו דרשן ממדינת אשכנז לומר תורת אמת כזו, השיבו רבו 'שבמקומם מחשיבים ומהדרים מאד במצות הכנסת אורחים, לכן זכה לחדש תורה זו'.

לא. יש שביארו כע"ז, דלכן ציווה הקב"ה להביא מחצית השקל דייקא ולא שקל שלם, להורות לנו שאין רצונו של המקום ב"ה דווקא בשקל שלם ובשלמות, אלא אפילו רק ב'מחצית', שאם עשה ככל יכולתו חשוב בעיני המקום כמי שהגיע לרום המעלה. כי אם יפתח פתחו של מחט, כפי מה שבכוחו של בשר ודם לעשות, הקב"ה יעזרהו להשלים, לקל גומר עלי.

וכך פירשו בשם הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע את הפסוק בפרשת שקלים (ל יב-ג) 'ונתנו איש כופר נפשו לה' בפקוד אותם וגו', זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל בשקל הקודש', דלכאורה יש מקום לשאול מדוע מזקיין ל'בשר ודם' שיביא כופר נפש על חטאיו, והרי בידו לטעון טענת 'אנוס הייתי', כי יצירתו מן האדמה, ומחמת טבעו החומרי נמשך אל הרע, להכי אמרה תורה 'כופר נפשו לה' - מחצית השקל בשקל הקודש', הרי מחצית - זו התחלת העבודה אין מונע בעדך מלעשות, ועל מניעתו ממחצית זו יביא 'כופר נפש'.

לב. הנה כתיב בפרשתו (לה יט) 'את בגדי השרד לשרת בקודש', וברש"י (בפרשת תרומה, לא י) פירש 'ואני אומר שהוא לשון ארמי כתרגום של קלעים ותרגום של מכבר שהיו ארוגים במחט עשויים נקבים נקבים', ואפשר לרמז בזה עפ"י משלו של הגה"ק החפץ חיים זי"ע (תורת הבית פי"ג) שהמשיל למלך רם ונישא שקרא לכל העם אשר במדינות

באר הפרשה - ויקהל - שקלים

נראה שהחשיבות היא מצד עצם המטבע שנתן. לכן אמרו שנביא דבר קטן בלבד, להורות שעיקר נחת רוח שיש להקב"ה הוא מהרצון של בשר ודם לתת ולתרום משלו, ומשום הכי גם מתנה מועטת מתקבלת אצל הקב"ה לרצון, כי לא 'המתנה' מתקבלת אלא רצון הלב^ל.

מלכותו להתכנס על שפת הנהר, ובבואם נתן בידם כלים ריקים וציווה אותם למלאותם במי הנהר, ויהי בעת שאיבתם ראו שהכלים מנוקבים ויזל מים מדליו כלעומת שבא, על כן, עזבו את הכלים על שפתו של נהר ופסקו מלשאוב, באמרם, המלך ציוה עלינו דבר שאי אפשר לקיימו, זולתי אחד ויחיד שחשב לעצמו – לא עלי לפשפש ולמשמש בגזירת מלך, אם המלך נתן לנו כלים בעלי חורין וסדקין בוודאי 'טעם כמוס' עמו, אמלא את תפקידי נאמנה, ואכן, לפנות ערב חזר המלך ומצא את העם ישובים בטילים ומבוטלים לבד מאיש אחד השואב ושואב, מיד פנה המלך על עבדו הנאמן ושאלו, מדוע אתה עומד לבדך וכל העם יושב על מקומו בשלום, הראה לו האיש כי הכלים מחוררים ולכן עזבו הכל את הכלים לאנחות, אבל הוא הבין שבוודאי כוונה נסתרת למלך, והמשיך לקיים שליחותו, אמר לו המלך, אכן, לזאת הייתה כוונתי, כי כלים הללו חשובים בעיני, והם היו מטונפים בתכלית, עד שלא היה ברירה אחרת, רק להעביר בהם מים שוב ושב, וראה נא את הכלי אשר בידך שהוא נקי עתה בתכלית הנקיון והיופי... והנמשל, לפעמים רואה אדם שנסיונות באים עליו מכל עבר, הנה הוא יושב לעסוק בתורה מיד קופץ עליו רוגזו של יצר המטריוו ומבלבלו מלהגות בדברי התורה, עד שהוא כבר מחשב בנפשו לעזוב את ספסלי דבי מדרשא, כי לבטח לא לזאת כיוון ה' כשציווה את בני ישראל על לימוד התורה, וכיו"ב בכל עניו, בתפילה ומידות, שמירת גדרי קדושה וכו', לרוב הנסיונות הנו מתיימש מעצמו, באמרו לא אלי הדברים אמורים – כלי מלא נקבים כמוני. אך האמת היא שזאת אשר רוצה ה' שיתייגע וינסה ככל יכולתו שוב ושוב, ובזה יבוא לידי תכליתו ומעלתו. ולכן אמרו 'בגדי השרד לשרת בקודש', כי אף אם הם עשויים 'נקבים נקבים' – דייקא בהם 'ישרת בקודש', כיון דעיקר המבוקש אינו 'בגדים שלימים ויפים', אלא היגיעה עצמה, ואע"פ שהבגדים הם מחוררים.

באופן אחר יש לבאר, עפ"י מעשה שהיה, פעם נגנבו ה'טלית ותפילין' של המשמש של הרה"ק מראפשיץ ז"ע, ובא להתאונן בפני רבו על איבוד חפצי הקודש, נענה לו הרבי כדרכו בקודש במליצה ואמר לו, 'מה כל הרעש', הרי התפילין אינם כלל שלך, אלא אחד של רש"י ומשנהו של רבינו תם, והטלית שהיתה שם הרי היא 'טערקישע טלית' – של מדינת טורקי... וגם הסיידור לא שלך היה אלא 'בארדיטשובער סיידור', אם כן מה היה שלך ומה גנבו ממך, רק את ה'נרתיק' שהיה ממילא קרוע ומחורר לגמרי, וכי שווה להקים על כך תאניה ואניה...

והנה פשיטא שלא הוציא אותו צדיק מפיו מילתא דבדיחותא בעלמא, ולדידן יש מקום לומר, שהתורה והמעשים טובים שהאדם מקיים ועושה אינם שלו כלל, כי החינוך שקיבל מאבותיו ורבותיו הם אשר גרמו לו ללכת בדרך התורה והעבודה, ואילו הוא עצמו אינו אלא בית קיבול הממשיך את מה שקיבל מאביו ומרבותיו, ובכלל כבר אמרו חז"ל (ויק"ר כז ב) דכל קיום מצוותנו לא בא לידינו רק במתנת הבורא שהרי 'מי מל את בנו עד שלא נתתי לו בן זכר, מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו גג, מי עשה לי מזוזה עד שלא נתתי לו בית, מי עשה לי סוכה עד שלא נתתי לו מקום וכו', רק החורים שבכלי הקיבול – כלומר הנסיונות שהוא עובר הם שלו, ורק הם נקראים על שמו... ולרמיזא בעלמא יאמר, שעל כן מקובל אצל העולם לכתוב את שמם על נרתיק התפילין, ורמז יש בו, שחלק זה שייך לו באמת. יתר על כן ייאמר, כי זה קניינו של אדם בעצמו – עצם ההכרה שכל מה שיש לו הוא מתנת הקב"ה, ושהוא בעצמו אינו כלום, וזה היה טמון בדברי הרה"ק מראפשיץ שהנרתיק קרוע ומחורר, כלומר שאפילו אם כל הכלים ומצוות שיש לאדם הם של הקב"ה, מ"מ יכול הוא בעצמו להשיג את 'החורים בתיק' ע"י העונה והשפלות, וזהו באמת של האדם בעצמו.

ויש לפרש כן בדרך רמז בדברי רש"י הללו 'שהיו ארוגים במחט עשויים נקבים נקבים', כי בגדי השרד מרמזים לאדם שבגדיו היינו התיק לנשמתו הוא עשוי עם נקבים שמכיר ומשיג בשפלות עצמו וזהו לשרת בקודש, וזהו עבודה המתייחסת אליו, שעבודה זאת שלו היא לשרת בקודש.

לג. והיינו דכתיב (לעיל כד יז) 'ומראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר', וכפירושו של ה'קדושת לוי' שכאשר האדם רוצה לדעת אם הוא מקושר עם 'כבוד ה'', יבדוק את מדת התלהבותו בדבר מצוה ובעבודת הקודש, כי זה יוכיח על זה, והיינו דקאמרי תורה 'ומראה כבוד ה'', הסימן כמה הוא מקושר לכבוד ה' – 'כאש אוכלת בראש ההר', כגודל התלהבותו בעבודת הבורא.

ורק חפץ ה' באש ההתלהבות לבם של בני ישראל בעת הנתונה, ככתוב (משלי כו) 'תנה בני לבך ל', ובוזה שפיר יתכפר לו.

תוכו רצוף אהבה - חשיבות ומעלת הרצון וההשתוקקות בפרשתן (לו א), 'ויעש בצלאל את הארון עצי שטים'. איתא בגמרא (מגילה י): 'אמר רבי לוי, דבר

זה מסורת בדינו מאבותינו, מקום ארון אינו מן המדה' (שכן 'לפני הדביר כ' אמה, וכל כרוב היה י' אמה' והיכן עמד הארון אלא שאינו מן המידה). היינו שהארון עצמו לא תפס מקום כלל, אלא עמד בנס מיוחד מאת ה'. והנה, תבנית המשכן וכל כליו נבנו מ'נדבות' בני ישראל זה בכסף וזה בזהב ובנחושת או בעצי שטים ושאר דברים, מעתה צריך ביאור, מניין נלקח מקומו של ארון שלא היה מן המידה, ועמד בדרך נס. ומבארים בשם הרה"ק ה'שפת אמת' ז"ע, דזה בא מרצונם ותשוקתם של בני ישראל, שהרי יש מהם שרצו להביא לנדבת המשכן ולא עלתה בידם, אם מטעם שלא השיגה ידם, אם מטעם שכבר הכריזו 'אל יביאו יותר', ודבר זה הבעיר בקרבם תשוקה ורצון ב'אש קודש' לה - מרצונות אלו נבראת בריאה מיוחדת, והיא 'מקום הארון אינו מן המידה'. נמצא שרצונותיהם ותשוקותיהם של ישראל גברו על המתנדבים בפועל, ומהם נבנה בית קודש הקדשים וארון הברית.

נמצאנו למדין, שלא תרומת מחצית השקל עיקר, אלא מה שבשר ודם מלהיב את לבבו כאש להבה ומקריב את רתיחת דמו לעבודתו יתב"ש"י, ולפי זה אין בין מצות שקלים שבזמן שביהמ"ק היה קיים לבזמן הזה שבעוה"ר אין לנו בית המקדש, שהרי עדיין יש בידינו להשתוקק לתת את השקלים, והלא זה עיקר ושורשה של מצווה זו.

ולא עוד, אלא דכיון שבזמן הזה אין לנו את השקלים בפועל ואי אפשר לנו אלא 'להשתוקק' - מתי יבואו לידינו ונקיימנה, השתוקקות זו חשובה יותר מאשר קיום המצווה בזמן שביהמ"ק היה קיים, וכך מפורש ב'שפת אמת' (שקלים תרל"ג) 'נראה, כי הנדיבות מתקבל כמו אז, כי כל הקרבנות נתקבלו לרצון רק על ידי כח הנדיבות של ישראל, שמזה היו כל הקרבנות, וזה הנדיבות יש גם עתה, ואפשר יותר - ע"י שמשתוקקין לנדב להש"ת כבראשונה', ועי"ז זוכים לכפרה על כל עוונותינו, וכמבואר בירושלמי (שקלים פ"ב ה"ג) 'כל העובר על הפקודים (אלו המצוות, שהן פיקודי ה' ישרים) - שחטאו בעגל'.

ויוזבן נמי במה נתקשה משה להבין משקל השקל, כי לא הבין משה איך יתכן שעל ידי מטבע גשמי יזכה האדם לכופר נפש, לזאת הראה לו הקב"ה מטבע של אש, ללמדנו שאין החשיבות במטבע כלל ועיקר, שהרי 'לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבקות' (חגי ב ח).

פעם השתתף הרה"ק ה'קדושת יום טוב' ז"ע באסיפת הרבנים והתלווה עמו בנו הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע שהיה עלם צעיר לימים, בהיותם שם הבחין אחד הרבנים בילד הרה"ק מסאטמאר המתפלל בהתלהבות עצומה ואש גדולה יוקדת בלבו, ומתוך התלהבותו עשה תנועות שונות ומשונות, על כן ניגש אליו אותו רב ושאלו בזלזול ובלעגי לשונו 'זכי פורים היום', השיב לו הרה"ק מסאטמאר בחכמתו ובשנינותו 'אילו הייתי יודע שאמצא כאן המן - הייתי מביא עמי גם 'גראגער'... (רעשו), כשכוונתו שקירור התלהבותו של יהודי הרי היא מקליפת עמלק, וצריך לבטלה ולעקרה מן השורש.

מספרים על אחד שנכנס לטבול במי הנהר באמצע ימות החורף, ומחמת גודל הקור הנורא קפאו המים סביבו ולא היה יכול לצאת מן המים והגיע לידי סכנה, מששמע על כך הרה"ק בעל ה'יסוד ושורש העבודה' זי"ע נענה ואמר 'נו, שיגיד תפילת 'נשמת'...' כאומר שעל ידי אמירתו בהתלהבות אש קודש בודאי ישבור את מימי הקרח. זהו מטבע של אש.

לד. דבר נורא אמרו, כי פעמיים מצינו 'השלכת זהב לאור', פעם אחת (בפר' תרומה, רש"י כה לא) כאשר נתקשה משה בעשיית המנורה ואמר לו הקב"ה השלך את הככר לאור והיא נעשית מאליה, ולהבדיל א"ה בין הקודש ל... כשהשליך אהרן את הזהב באש 'ויצא העגל הזה' (לכ כד), ללמדנו שהכל הולך אחר כוונת הלב, שאם משתוקק האדם ב'מטבע של אש' אל הקב"ה אזי יוצא מנורה ואם ח"ו משתוקק ל... אכן יצא 'העגל' הזה...

לה. בלשון חסידים היו ממשילים, כי הנה כל משקה שיש בו אלכוהול, אינו נקפא אפילו בפריזער (מקפיא) החזק ביותר, כי האף אומנם שמדפנות הפריזער נושבות רוחות כפור קרירות וקרח, הרי ה'אש' - האלכוהול שבקרבו, אינו נותן לרוח הקור לשלוט עליו, והלימוד פשוט, כשיבעיר האדם בקרבו 'אש קודש' לכל דבר שבקדושה, לא

באר הפרשה - ויקהל - שקלים

שלמד את המלאכות האלה ממלמד, או מי שאימן בהן ידיו כלל, אבל מצא בטבעו שידע לעשות כן, ויגבה לבו בדרכי ה' (דה"ב י"ו) לבא לפני משה לאמר לו אני אעשה כל אשר אדני דובר. עכ"ל. והרי שאף מי שלא ידע לעשות את מלאכת המשכן, אך אם רק רצה ונשאו ליבו לקרבה אל המלאכה, זכה להיות מעושי המלאכה.

יה"ר מלפניך ה' או"א שנזכה ל'אור פניך עלינו ארון נשא'י, לשפע רב הנשפע בימים האלו, אורה ושמחה וששון ויקר, אמן כן יהי רצון.

ביו"ב ביאר הרה"ק מהר"י מטשורטקוב זי"ע, שהרי המשכן וכליו נתקדשו ב'שמן המשחה', ובמה נתקדש חלל המקדש, אלא כנ"ל, דזה נתקדש מהרצון והשתוקקות של בני ישראל. וזהו כחו של הרצון י"ו.

צא ולמד על כוחו של הרצון ממה שכתב הרמב"ן בפרשתן (לה כא) על הפסוק 'ויבאו כל איש איש נשאו לבו', וז"ל. על החכמים העושים במלאכה יאמר כן, כי לא מצינו על המתנדבים נשיאות לב, אבל יזכיר בהם נדיבות, ומעם אשר נשאו לבו, לקרבה אל המלאכה, כי לא היה בהם

ישלטו עליו רוחות זרות אפילו בכפור הגדול שבעולם... (בוודאי, מוזהר ועומד כל איש מישראל שלא לשהות בסביבה של קרירות ח"ו אבל בא לומר בדרך כלל, שבכל עת יבעיר לבו לטוב, ועי"ז יהיה שמור מכל רע הבא סביבו).

לו. כה כתב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (ח"ח על נ"ך, תהלים קה ג) כי אין הקב"ה בודק את האדם אלא לפי התשוקה והרצון, כמו שכתוב (תהלים קה ג) 'ישמח לב מבקשי ה'', ולא 'עושי רצון ה'', כי העיקר להיות מ'מבקשי ה''. וסיפר ה'חפץ חיים' שפעם נפל בדעתו של איש פשוט ביותר שלו נאה ויאה להשתדך עם רבה של העיר, והחל לשלוח אליו 'שדכנים' שיציעו את ה'שידוך' המהולל. מובן שהעלה חרס בידו שהרב לא הסכים לכך בשום אופן... אבל 'שיגעון' זה לא יצא מראשו של האיש... עד שבעזרה שיי"ת אירס הרב את בנו, אז נרגעה במעט רוחו של היהודי ואירס את בתו עם רעהו בדומה לו, בהגיע עת דודים - יום החתונה בבית הרב שליט"א, והנה עוברים אלפי בני העיר להתברך מפי הרב בברכת 'מזל טוב', ולעיניהם עומד אף האיש הלז זה ברוב הדרו בשולחן ה'מזרח' ומקבל 'מזל טוב' מהקהל, שאלוהו ידידיו מה לך ולשמחת הרב - לקבל מכולם ברכת מזל טוב, ענה 'אני הרי כמעט' נהייתי מחותן בחתונה זאת, כל הקהל 'מלאו שחוק פיהם'.... אמנם, זה רק בענייני גשמיות, אבל בעבודת ה' גם 'כמעט' (שעובד ומתייגע וכמעט הצליח) הרי הוא עצמו 'מחותן' (לא פחות ממי שהצליח).

ידוע דבר המעשה, שהגאון רבי אייזיל חריף זצ"ל חיפש בחור עילוי ותלמיד חכם מופלג לחתן לבתו, מה עשה, הכין לעצמו קושיא קשה כברזל, נסע לאחת הישיבות הגדולות והציע את קושייתו לפני התלמידים. וכה אמר להם, המוצא תשובה נכונה אקחנו כ'חתן', מיד התחילו הכל לאמץ את ראשם, בכל כישרונותיהם וכוחותיהם בפלפול ובסברא כדי למצוא יישוב הגון ונכון לקושייתו, אך אחד מהם לא עמד בכור המבחן אצל הגאון, כי בחריפותו ובכוחו הגדול דחה את דבריהם מכל וכל. לאחר כמה ימים שלא עלה בידם למצוא לו תשובה הודיע להם רבי אייזיל בצער, שהוא ממשיך בדרכו כדי למצוא חתן במקום אחר, וכן עשה.

בהיותו רחוק כמה פרסאות מן העיר שמע לפתע קולו של בחור הרץ אחרי עגלתו, ובקוצר רוח ביקש לעצור את העגלה, מיד הורה הגאון לעגלון להעמיד את הסוסים, לשמוע מה בפי הבחור, אך כאשר הגיע הבחור נענה ואמר, רבי קדוש, אכן, לא אזכה להיות ה'חתן', אך הגידה נא לי מהי התשובה לאמיתתה של תורה, כי עוצם הקושיא איננה מניחה לי, תורה היא וללמוד אני צריך, כשמעו כן נענה רבי אייזיל ואמר למקורביו 'בחור כזה חיפשתי', כי חפצי בצורבא מרבנן שאהבת התורה יוקדת בלבו באמת.

ומכאן נלמד כל איש לעניינו, כי פעמים והוא עומד בנסיון אדיר וחזק למעלה מכוחותיו, יזכיר לעצמו - אולי אכן אין הקב"ה דורש מעמי אלא שאעמוד ואתחנן לפניו... הצילני מיצר הרע, מכל מיני נסיון ובזיון... ועצם שאגת לבו גורמת נחת רוח במרומים לאין ערוך. וכאותו מעשה, שבכוונה תחילה הקשה הגאון בחריפותו קושיא עצומה שאין עליה תשובה, ולא אבה אלא לראות מיהו הבחור ש'אהבת התורה' יוקדת בקרבו, ולגודל תשוקתו לדברי תורה הוא דורש ומחפש אחר התשובה, אף בשעה שנראה לו שלא יזכה להיות חתנו של גדול הדור.

לז. וכדרך שהיה הגה"צ רבי חיים ברים זצוק"ל היה אומר לכשתרצה לדעת 'אור פניך' מה טיבה, הסכת אוזניך למה שאנו אומרים ג"פ ביום בברכת 'שים שלום' כי באור פניך נתת לנו ה' אלוקינו תורת חיים ואהבת חסד, וצדקה וברכה ורחמים ושלום, ומזה תבין גודל שב"ק דנא בה נשפע עלינו 'אור פניך'.